

מבשר טוב

ס"ג

פרשת פינחס

תשע"ד

ירושלים תובב"א

מאמר בקנאו את קנאתי בתוכם

א

הקדמת הקושיות בשכר קנאות פנחס בן אלעזר

"וידבר ה' אל משה לאמר. פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי בתוכם, ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. לכן אמור, הנני נותן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, תחת אשר קנא לאלקיו, ויכפר על בני ישראל" (כה, י-יג).

צריך לדעת למה כפל כאן לשון הקנאה, "בקנאו את קנאתי", שמשמעות הרמז שהיו כאן ב' קנאות, וצריך ביאור.

גם דקדקו בתיבת "בתוכם", שאין לה מובן לכאורה כאן, שקנאתו היתה בהריגת זמרי, ומהו 'בתוכם'. ואונקלוס תרגם "ביניהון", ואין זה בדיוק משמעות 'בתוכם', רק ביניהם, עיין תרגום יונתן. ובפשטות המשמעות שהיתה קנאתו 'בתוכם' ממש, בתוך כל ישראל, וצריך ביאור.

"לכן אמור וגו'". במדרש רבה (כא, א) פתח לה פרשתא: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, אמר הקדוש ברוך הוא בדין הוא שיטול שכרו, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" ע"כ. וצריך ביאור, מאי קא משמע לן בזה, יותר ממה שהכתוב אומר שהשיב את חמתי לכן הנני נותן לו שכרו, וצריך ביאור.

"הנני נותן לו את בריתי שלום, והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם". מבואר כאן ב' הבטחות השכר, ברית שלום, וברית כהונת עולם. ולהבין הני תרתי למה לי, מדוע כופל שכר קנאתו בכפלים. וכנראה בא השכר תמיד במידה כנגד מדה, במה שאף הוא עשה מעשה קנאתו בכפלים, כמו שדייקנו בכפל לשון הקנאה "בקנאו את קנאתי", שהיו כאן ב' מעשי קנאות, וכנגד שני המעשים מבטיחו הכתוב שכרו בכפלים.

ויש לברר מה הם שתי קנאות הללו שעשה פנחס במעשהו, ולמה נצרך כאן להכפיל מעשה קנאותו, כאשר לא חטא אלא אחד זמרי בן סלוא, ובו נצרך לפגוע בנקמתו, וצריך ביאור.

וברש"י (פסוק יא): "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אימו עגלים לע"א, והרג נשיא שבט מישראל. – לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן (סנהדרין פב: סוטה מג.)" ע"כ.

והקושי מבואר, מאי אהני לן ייחוסו אחר אהרן, כלפי שביזוהו מצד אבי אימו. שבוודאי גם השבטים ידעו את אביו אלעזר בן אהרן הכהן, ואף על פי כן היו מבזים אותו מחמת ייחוס אימו, שמצידה בן פוטי הוא שפיטם אביה עגלים לעבודה זרה. ומה הועיל הכתוב במה שסידר ייחוסו מצד אביו "בן אלעזר בן אהרן הכהן", כאשר הביזיון מתייחס לצד השני שמשם בן פוטי הוא, ובמה שמיחסו אחר אהרן לא הפקיעו מבנות פוטיאל, וצריך עיון.

ב

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא – שאין האדם עושה כלום

ואשר ייראה בעזה"ת, בהקדם הקושיא המפורסמת בדברי המדרש הנ"ל: "בדין הוא שיטול שכרו", שלכאורה הוא בהיפך הדין, דהא קיימא לן (קידושין טל:) "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", ואם כן אינו בדין שיטול שכרו בזה העולם, בברית שלום וברית כהונת עולם, רק לשמור את שכרו לעולם הבא. וכדדרשין בעירובין (כב.): "אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב (דברים ז, יא) 'אשר אנכי מצוך היום לעשותם', היום לעשותם – ולא למחר לעשותם, [שלאחר מיתה לעתיד לבוא, אם בא לקיים מצוות אינו מועיל, דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. רש"י], היום לעשותם – למחר לקבל שכרם" ע"כ.

ואם כן נמצאו כל ייעודי שכרם של מצוות משולמים למחר לעולם הבא, ובעולם הזה אנו מצווים לעשותם בלבד. ומדוע אם כן זכה פנחס בדין שכרו בעולם הזה, וצריך עיון.

אולם נראה ביסוד טעם הדין דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, על פי אמרי הבעל שם טוב הק' זי"ע בפסוקי תהלים (סב, יג) "ולך ד' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". שהכתוב סותר מרישא לסיפא, שאם התשלום בא לאיש מחמת מעשהו, הרי זכה בדין, ומהו אפוא חסד ה' לשלם לאיש כמפעלו וכגמולו.

אך פירש, דקא משמע לן קרא שזה גופא חסד ה' שייחשב לאיש "כמעשהו" – כמו מעשהו, כאילו עשה הוא המעשה. אף שבאמת לא עשה מצד עצמו כלום, כי הוא יתברך לבדו "עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", ואין האדם מצד עצמו פועל מאומה.

ויסוד הדבר כבר מפורש במדרש (ויק"ר אמור כז, ב): "רבי תנחומא פתח (איוב מא, ג) 'מי הקדימני ואשלם' וכו'. א"ר ירמיה ב"ר אלעזר, עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים, ואומר: כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו. הה"ד (במדבר כג) 'כעת יאמר ליעקב ולישראל וגו''. רוח הקודש אומרת: מי הקדימני ואשלם, מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום וכו'" ע"כ.

שהרי שרוח הקודש מפוצצת בראש ההרים, שאין הקב"ה חייב בתשלום שכר המצוות, מי הקדימני ואשלם, שהכל פועל ועושה האדם ממה שהקדים השם יתברך ונתן לפניו, והוא מצידו לא הקדים ולא פעל עם קל ולא כלום. שהרי קיבל הבית מן המוכן לפניו לקבוע בו המזוזה, וכן הקדים השי"ת והעניק לו בן זכר למולו וכו'.

וכן בכל מצוה ומצוה מניחים מן השמים כל הנצרך לו לאדם בעבודתה, ואף את הכוחות והכישרונות, ופעולת האברים בעשייתה, בידיים בפה וברגליים וכו', שהכל נעשה ונפעל בכוח עליון מתחילה ועד סוף, ואין האדם מצד עצמו עושה כלום במצוה, ומהאי טעמא צווחת הבת קול שאין הקב"ה מחויב לבריותיו ולא כלום.

אלא שמחדש הכתוב, שאף על פי כן "לך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". היינו שמצד החסד והרחמנות נכנס הקב"ה לפנינו משורת הדין, ואף שאין הוא חייב לבריותיו כלום, הרי הוא משלם לאיש תשלום שכרו, "כמעשהו" – כמי שהיה זה מעשהו העצמי שלו, וכאילו פעל הוא ועשה המעשה מצידו עכ"ל.

וביסוד דברי קדשו מבואר טעמא דהלכתא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כאשר לך ה' החסד בתשלום איש כמעשהו למחר לעולם הבא בלבד, והיום בעולם הזה אין לנו כי אם לעשותם ולא לקבל שכרם. מחמת הטעם המבואר שהכל מוקדם ומוכן ועומד עלינו לאלו המצוות, ואנו מופעלים ומוקדמים מן השמים בכל הניתן לפנינו בעולם לפי צרכי מצוותיה של תורה. והכל מכוון ומופעל מלמעלה, ואין האדם עושה בעולמו מצד עצמו כלום, שיתחייב על כך בתשלום שכרו בעולם הזה. שכן על כך נשלח לעולם, וכך סדרו של עולם מכוון לפי סדרה של

תורה, להכניס את האדם בביתו שיקבע בה המזוזה והמעקה בגגו וכיוצא. והכל מכוון ומסודר בעולם ומוקדם עבורו מלמעלה, ואינו בדין גמול שכרו בעולם הזה.

ורק חסד ה' נעשה עמו במה שישלם לאיש למחר לעולם הבא "כמעשהו", כאילו היה זה מעשהו הפרטי שלו, שיחוש האיש בשכרו, וידמה בדעתו כאילו עשה בעצמו כאן איזו פעולה עצמית, אף שאין כאן כי אם העתקה בעלמא, במה שקיבל דברים ברורים וסדורים, והכל הוכן לפניו מרישא ועד גמירא.

ג

שורש קנאות פנחס אחר אהרן ולא מצד בן פוטי

ועתה נבאר דברי רש"י ז"ל שהובאו לעיל (ס"ק א), שהיו השבטים מבזים את פנחס מצד אבי אמו, ולפיכך מייחסו הכתוב אחר אביו "בן אלעזר בן אהרן". שלכאורה תרופתו קשט, ומה הועיל הכתוב בייחסו אחר אהרן, הא אכתי מצד אימו בן פוטי הוא.

ונראה כוונת ביזוי השבטים לפנחס, וייחוס הכתוב כנגדם, מתייחס לשורש זה המעשה שקינא פנחס בהריגת זמרי. – שעל כך טענו השבטים כנגדו, שלכן היה הוא הראשון שרץ ותפס הרומח בידו להרוג נשיא שבט מישראל, בה בשעה שנעלמה הלכה מכל ישראל ואף ממשה רבינו ע"ה (סנהדרין פב.), ומדוע דוקא פנחס ראה מעשה ונזכר הלכה. – אין זאת כי אם מחמת שנובע המעשה מצד אבי אמו, שהיה מפטם עגלים לעבודה זרה, ונכנסה אותה גויות בפנחס נכדו, ותאוות הרציחה היא שהמריצה אותו לרוץ עם הרומח, מצד הגויות שבקרבו, ובכך היו הם מבזים את פנחס.

ולפיכך בא הכתוב כנגדם, וייחסו בזה המעשה אחר אהרן דייקא, לומר שאין שורש מעשה קנאותו נובע מצד אבי אמו כטענת השבטים. כי אם ייחסו אחר אהרן, "בן אלעזר בן אהרן הכהן", לומר שמצד היותו נצר לאהרן הכהן קינא לאלקיו במסירות נפש.

והרי מידתו של אהרן הכהן בהיפך הגמור היא, בחיפוש ורדיפה אחר השלום בישראל תמיד. כדתנן בפרקי אבות (פ"א מ"ב) "הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות וכו'". ובוודאי לא יתכן בו מידת אכזריות ורציחה, וכמו כן פנחס בן בנו מיוחס כולו בשלמות אחריו, ואין בו מטבעי גויות אבי אמו כלום.

אלא אדרבה כל אותה קנאות קיבל גם כן מכוחו של אהרן, שהיה זה מסירות נפש עצומה, והתגברות כנגד טבעו הרך שקיבל מאהרן, לרדוף השלום ולהאוב את הבריות תמיד. – שבכאן התגבר כנגד מידתו ואופיו, לפי הצורך לקנא קנאת ה' ולכפר על בני ישראל בקנאותו. וזאת קיבל גם כן ממידתו של אהרן אבי אביו, שהיה תמיד מוסר נפשו בשביל ישראל, וכשושבינא דמטרוניתא עומד תמיד ומוסר נפשו עליהם. ואפילו באותו מעשה שבחטא העגל, פעל בו כנגד טבעו והכניס עצמו באותו מעשה במסירות נפש, כדי להציל את ישראל, כמבואר במפרשים ומדרשי רז"ל כמה סיבות וטעמים שהיו לפני אהרן בהצלתם של ישראל, במה שהכניס עצמו באותו המעשה.

ובזה בא הכתוב וייחסו לפנחס אחר אהרן, לומר שפעל ועשה זאת כנגד טבעו ומזגו הטבעי המיוחס אחר אהרן, ואין בו כלום מגויות אבי אמו חלילה. ורק אדרבה מבית אבי אביו למד, למסור נפשו ולהתגבר כנגד טבעי נפשו וסלידתה מן ההרג, וקם בקנאות מסירות נפשו להרוג נשיא שבט מישראל, כדי להציל את עם בני ישראל מן החטא ולכפר עליהם בזה במסירות נפשו.

נמצא מעשה פנחס מנוגד לטבעו וסדרי עולמו, ומהלך בזה המעשה בסדר הפוך ממה שמוקדם ומוכן לפניו בסדרי קיום מצוותיו בעולמו. – ולפיכך ניחא בזה שפיר מ"ש במדרש "בדין הוא שיטול שכרו", הגם שהדין הכללי בהיפך הוא שלא ליטול שכרו בזה העולם, כי אם למחר לעולם הבא. שכן נתבאר טעמא דהלכתא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, משום שאין האדם פועל ועושה כלום במצוות, שכן מוקדם הכל ומוכן לפניו בסדר עולמו הטבעי, לפי מה שצריך לקיים מצוות התורה. כמו שהבית מוכן וניתן לפניו לקבוע בו מזוזה, והבן למולו, והגג למעקהו, וכן על זה הדרך כולם בנויים ומוכנים לפי הנצרך לו בסדרי עולמו בקיום מצוות ה'.

אולם כל זה שייך במה שפועל ועושה לפי המוכן לפניו בסדרי עולמו וטבעו ומזגו, שמותאם הכל לפי מה שמחויב וצריך לקיים במצוות השי"ת. – לא כן בדבר שצריך האדם לפעול כנגד טבעו ומזגו, ולהלך בסדר הפוך ממה שמוכן לפניו בעולמו, הרי בכך נמצא שלא שייכא טענת "מי הקדימני ואשלם", שבזה המעשה נצרך לפעול כנגד מה שמוקדם בנפשו, ומוסר נפשו מנגד להתגבר כנגד טבעו וכנגד מזגו לכפרתם של ישראל.

לפיכך שפיר "בדין הוא שיטול שכרו משלם", שכאן ישנה עבודה ועשייה מצד האדם גם כן, שהיה צריך להתגבר בעצמו כנגד טבעו המוכן ומוקדם באהבת הבריות ורדיפת השלום, כמי מה שהכתוב מיחסו אחר אהרן. ועל התגברות זו במסירות נפש, כשהשליך נפשו ואופייה מנגד לקנא קנאת ה' צבאות, בדין הוא שיטול שכרו משלם בזה העולם, ואתי שפיר.

ד

ב' קנאות הן, אחת בחוטא עצמו והשנית 'בתוכם' של ישראל

והנה איתא בסוגיא דסנהדרין (פב.): "תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה, אמר לו: בן עמרם, זו אסורה או מותרת כו' נתעלמה ממנו הלכה, געו כולם בבכייה, והיינו דכתיב (כה, ו) 'והמה בוכים פתח אהל מועד'. וכתוב (שם ז) 'וירא פנחס בן אלעזר, מה ראה, אמר רב: ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו: אחי אבי אבא, לא כך לימדתני בדתך מהר סיני: הבועל את הנכרית קנאין פוגעין בו. – אמר לו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא".

מבואר שנתעלמה הלכה באותה שעה, אף ממשה רבינו ע"ה בעצמו, עד שגעו כל העם בבכייה, ועמדו כולם כך בוכים פתח אוהל מועד, מחמת שנשכחה אותה הלכה מלב כולם וממשה רבינו ע"ה.

וביאור שכחת ההלכה ממשה בעצמו, אף שהיה תמיד מורה הוראה בכל דבר ויודע הדין וההלכה שבכל פרט. מחמת שלא היה חטאו של זמרי בן סלוא כחטא פרטי של איש יחיד מצד עצמו, אלא עשה זאת כנשיא שבט מישראל. כנאמר בו (שם ו) "לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל", וכדליפינן מזה בגמרא שם שנעשה זה החטא ברוב עם. כמ"ש: "ויאמר משה אל שופטי ישראל וגו' (שם ה). הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו: הן דנין דיני נפשות, ואתה יושב ושותק. מה עשה, עמד וקיבץ עשרים וארבעה אלף מישראל, והלך אצל כזבי, אמר לה: השמיעי לי. – אמרה לו: בת מלך אני, וכן צוה לי אבי לא תשמעי אלא לגדול שבהם. אמר לה, אף הוא נשיא שבט הוא, ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו, שהוא שני לבטן והוא שלישי לבטן. תפשה בבלוריתה, והביאה אצל משה וכו'".

ולפיכך בהיות שנעשה הכל ברוב עם לעיני משה וכל העדה, היה פגם זה החטא חודר ונכנס בלב כל ישראל כולם, עד שאותו קלקול גרם שכחת ההלכה, ועמדו כל העדה בוכים פתח אוהל מועד, מחמת הפגם וזוהמת החטא שנכנסה בכל ישראל כולם. ולכן החל הנגף בכל ישראל בעקבות מעשה פגור וחטא נשיא שבט בישראל, שכולם לקו בו.

ועד כדי כך היה זה הפגם נוגע אפילו במשה רבינו ע"ה בעצמו שנשכחה הלכה ממנו, בהיותו מחובר בישראל כל העת, ולבו לב העם, וכשנעשה אותו מעשה לעיני משה ולעיני כל העדה, היה הפגם נוגע בכולם, שנשתכחה הלכה אף ממשה רבינו ע"ה בעצמו.

ואשר לפי זה נמצא פנחס בקנאותו, צריך לקנא קנאת ה' צבאות בתרתי. שבמעשה הריגתו של זמרי מצד עצמו, ופגיעת קנאים בחטאו הפרטי לא סגי, שלא היה כאן חוטא יחיד כמבואר, אלא הכניס חטאו בלב כל ישראל כולם. – והנה תקנו רבותינו לומר לפני כל מעשה המצוות: "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל", ועיין בסה"ק חלקת יהושע בריש פרשא דידן שמאריך לבאר זאת, שצריך מעשה המצוות להיעשות בשביל כל ישראל, ולמסור הכל עבורם עי"ש. שלא יתייחס בפרטות לעצמו בלבד, אלא יתן את עצמו ומצוותו בשם כל ישראל, לטובתם ותיקון נפשם.

ובכן אף קנאותיה דפינחס קנאה לא היתה בגדר פגיעה פרטית בלבד, מצד דין נקמת הבועל ארמית שהקנאים פוגעים בו, אלא אף פגיעה זו היתה לעיני כל ישראל. וכשם שהחטא נעשה בתור נשיא בכל ישראל כולם, כן קנאות הנקמה והפגיעה היתה ברוב עם, לעיני כל העדה, ובשם כל ישראל, כדי להוציא אותה טומאה וזוהמא שזרע החטא והשריש בעל פעור טומאתו בנפש ישראל. שבא פינחס וקינא קנאת ה' לכפר על בני ישראל,

ולנקותם מאותה זוהמא ורפש, להחזירם לקדושת ישראל וטהרתם, ולהוציא אותו פגם מעומק נפשם, ובכך נעצרה המגפה מישראל, כאשר סיבת החטא נתכפרה ונזדכך לב ישראל מן הזוהמא.

הוא שהכתוב אומר בו: "בקנאו את קנאתי בתוכם" (לעיל ס"ק א קושיא ב'), לומר שהחדיר קנאת ה' בתוך כל ישראל. ונמצאת קנאות פנחס נכפלת בשניים, שמלבד נקמת זמרי מצד עצמו וחטאו, היתה הקנאות גם מצידם של ישראל, לזכך את ליבם מרושם פגם אותו החטא. ולפיכך שפיר כפל הכתוב את קנאות פנחס (שם קושיא א'), שמלבד קנאות זמרי, היתה גם "קנאתי בתוכם", בתוכו של כל אחד ואחד מישראל, לטהר את לבו ולקדשו לפני ה', ובכך מיגר וביער פנחס בפלילתו את כל מעשה פעור מישראל, והשיב חמת ה' ויכפר על בני ישראל.

ולפיכך שפיר בדין הוא שיטול שכרו משלם בעולם הזה, ונכפל שכרו בתרתי, ברית שלום וברית כהונת עולם (שם קושיא ד'). - כנגד מעשה הקנאות שנכפל בתרתי כמו שנתבאר, שלא קינא בו רק כנגד החוטא הפרטי, אלא הוסיף את 'קנאתי בתוכם', בשם כל ישראל ובלב כל ישראל. ועל שתי קנאות הללו זכה לשכרו הכפול בכפלים, את בריתי שלום על שהתגבר כנגד טבעו ואופיו הזך, ומסר נפשו בהתגברות הקנאות הסותרת לטבעו המיוחס אחר אהרן כמבואר, שעל כך ראוי הוא בדין לקבל שכרו בעולם הזה, בברית שלום פנימית, שהוא השלום הפנימי בתוכו בין כל הכוחות והצדדים שבאדם, אף שצריך לפעמים לעשות מעשים מנוגדים, יהיה תמיד בשלמות מנוחת שלומו נטוע איתן בגבולו על מקומו.

והשכר השני שזכה בדין בעולם הזה, בברית כהונת עולם, להיות תמיד עומד ומשמש בכהונה לפני ישראל, כאשר קינא קנאת ה' בתוכם, וזיכך את ליבם והצית והלהיב קדושת ישראל שנכבה ונפגמה במעשה פעור, והוא החזיר הקדושה למקומה, וראוי הוא על כך להתקדש בקדושת ברית כהונת עולם. - ואף בזה שייך שפיר שכרו בעולם הזה בדין, אף שעצם חיבורו בשם כל ישראל שפיר מטבעו הפשוט הוא, ולא נצרך בזה להתגבר כנגד טבעו, שתמיד מיוחס אחר אהרן לעשות הכל בשם כל ישראל. - מכל מקום זו הקנאות שהכניס בתוכם של ישראל, הרי אינה מעניינה של מצוה עצמה, שההלכה מתייחסת רק לבועל עצמו, שהקנאים פוגעים בו מצד חטאו שלו. וכל מה שהוסיף כאן פינחס להכניס כל ישראל באותה קנאות, ולטהר הפגם מתוכם, זה הכל תוספת שלא מעצמה של מצוה, ועל כך שפיר בדין הוא שיטול שכרו בהאי עלמא ודו"ק.

שוב הראוני בסה"ק אגרא דכלה (פרשה דידן) וזל"ק: "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. על פי פשוטו יש לפרש ענין התייחסות הלזה, דהנה אמרו רז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב וכו', פירוש ההרגזה הוא, דהנה אין תימה בעשותו מצוה שהוא אינה נגד טבעו, אבל בעשות האדם דבר שהיא מתנגדת לטבעו בעבור אהבת הבורא לזה יקרא 'עובד'. וזה הפירוש שאמרו רז"ל (חגיגה ט:) 'ושבתם וראיתם בין צדיק וכו' בין עובד וכו' (מלאכי ג, יח), שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד. ופירש בו בעל התניא (ליקוטי אמרים פרק ט"ו) להיות שכל לימודם היה ללמוד כל פרק ק' פעמים, על כן שב הענין להם להרגל טבעי, ולא מיקרי עדיין 'עובד אלקים' בזה, מה שאין כן האחת היתירה שלא כטבע לזה יקרא עובד אלקים".

"והנה פינחס הוא בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהם כולם אנשי חסד רודפי שלום כמידתם מדת החסד. והנה בודאי היה טבעו בתולדתו שלא להתכעס ולא להתקצף ולהיות מרודפי שלום, והנה שינה את טבעו המורגל עשות נקם כזה בהרגש מופלג בעבור אהבת השם יתברך. בוודאי מהראוי שיטול שכרו מדה כנגד מדה 'ברית שלום', להיות שהפך את טבעו המורגל לרדוף שלום, לחרחר בריב עם כל ישראל, על כן השיב את החימה ונטל שכרו בשלום".

"וזה שרמזו רז"ל במדרש (במ"ר כא, א) פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, והבן" עכל"ק.

ודברי קדשו מובנים מאוד בנתיב דרכנו, כמו שרמז בשלהי דברי קדשו, שעל כך בדין הוא שיטול שכרו, על שעשה העבודה כנגד טבעי נפשו. ודלא כטענת השבטים שזה עשה מצד אבי אימו, כמו שרמז לזה בריש דברי קדשו בענין ההתייחסות. וכאשר הביא מבעל התניא שבגדר מידה זו נעשה "עבד ה'", שעובד את קונו לפי רצונו ומצוותו, ומניח את עצמו ומבטלה לגמרי, ואם רצון ה' לעשות דברים המהופכים למידתו ואופיו, ולקנאות קנאת ה' צבאות הרי הוא מהפך את עצמו וכל טבעו, וזו היא העבדות הנאמנה. ולכן זכה לברית כהונת עולם, לעבוד ולשרת את קונו תמיד. וכן זכה לברית שלום, שהיא במדה כנגד מידה, כמו שביאר בזה וכמשנ"ת לעיל בזה בעזה"ת.

ולפי דרכו נראה דארווחנא מעלה נוספת שהחדיר פנחס במה שהחדיר את קנאתי "בתוכם", שנתבאר שהוא בתוכו של כל אחד ואחד לזככו ולטהרו, ולא רק 'ביניהם' כתרגום אונקלוס. ולפי דברי האגרא דכלה הללו יימצא שהחדיר בתוכו של כל אחד שיהיה "עבד ה'", כאשר הביא מבעל התניא שעל שם כך נקרא "עובד", על העבודה שצריך להתגבר כנגד רגילות טבעו, ובכך החדיר פנחס בהם מידה זו, להיות 'עובד ה' המשר את טבעו ומעביר על מידותיו, ובמה שנצרך לרצון ה' הרי הוא פועל כנגד מהלכי רוחו ונפשו. שלא רק פנחס בעצמו פעל פעולת עבדות זו, אלא אף החדיר מציאות 'עבד ה' בתוך כל אחד ואחד מישראל.

ובנתיבות הללו יש לבאר מה שייסד התבואות שור בספרו בכור שור (נדפס בשלהי ספר תבואות שור) בחידושי למס' בבא בתרא (ט:), שמ"ש שר מצוה בהאי עלמא ליכא, קאי רק על מצוות עשה, אבל שר השמירה מן הלאווין משולם בהאי עלמא, שבהם לא נאמר הכלל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא עי"ש. והביאו בגליוני הש"ס להגאון רבי יוסף ענגל זצלה"ה, בסוגיא דקידושין שם (טל:).

ובדרכנו יש מקום נרחב ליסוד זה, וכן נראה מדברי המדרש בפרשת אמור שהבאנו, בהכרזת הבת קול בראש הרים "מי הקדימני ואשלם", שהזכיר רק מצוות עשה בלבד, כמזוזה מילה ומעקה וכו' עי"ש. ומובן טעמא בסברא לפי האמור, שהרי שר השמירה מן הלאווין, מבואר בסוגיא דשלהי פ"ק דקידושין (טל:): דהיינו "כגון שבא דבר עבירה לידו, וניצול הימנה" עי"ש. והרי בכהאי גוונא צריך האדם להתגבר כנגד מה שטבעו מושכו בנסיון העבירה, ואין זה מוקדם ומוכן לפניו בטבע הרגיל, כי אם בהיפך בטבעו הרגיל נפשו חומדת לעבירה. כמ"ש במשנה (שלהי מכות כג:): כלפי גזל ועריות שנפשו של אדם מחמדתן, וצריך להתגבר כנגד נסיון התאוה לעבירה, ולעמוד איתן בניסיון, ועל כך ראוי הוא שפיר לקבל שכרו בעולם הזה.

ויעויין נא בסה"ק מדבר קדש, אמרות הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצלה"ה, בפרשה דידן, שחידש שרק על מעשי המצוות שהאדם עושה בעשייה אין שכר בעולם הזה, כמ"ש היום 'לעשותם' עי"ש. אבל מה שאינו עושה כלום, כגון בהבלגת נעלבים ואינם עולבים, יש שכר בהאי עלמא. ובזה פירש בדין הוא שיטול שכרו, על ששתק והבליג על מה שביזוהו השבטים עי"ש.

ובדרכנו נראה הביאור גם כן כאמור, שאין המדובר בסתם שאינו עושה כלום, שבזה כל שכן הוא מן העושה, שאם העושה אינו מקבל שכר בעולם הזה, כל שכן מי שאינו עושה. אלא המדובר כשצריך להחזיק עצמו איתן ולהתגבר במה שאינו עושה, כמו אלו שאינם עולבין למעליביהם, שומעים חרפתם ואינם משיבים, שההתגברות שהאדם מתאמץ כנגד נמשכות טבעיו ואופיו מה שמוקדם ומוכן בהרגלי אנוש, והוא מתגבר כנגד ושומר עצמו שלא לעשות מה שאסור, ולהתאפק ולעצור עצמו ורוחו, שבכל אלו יש שכר בהאי עלמא כמבואר.

יתן השי"ת ברית שלום בישראל, שנזכה כאן לשלום ולשאר ברכות הנזכרים, עדי נזכה מהרה לביאת גואלנו גואל צדק במהרה בימינו אמן.